

Sıkılaştırma mı, Vergi Reformu mu?

Temmuz'un ilk yarısında şekillenen yeni hükümet oluşumunda bakanlıkların isimlerinde ve görev dağılımlarında yapılan değişiklik, geçmiş deneyimlerden hareketle kararlaştırılan bir eylem programı bulunduğunu çağırıyor. Dokuz yıl boyunca ülkeyi yöneten bir kadronun daha büyük bir seçmen desteği ve dolayısıyla sorumluluk duygusuyla yeni döneme başlarken, deneyim ve birikimini böyle bir hazırlıkta kullanması doğal ve beklenen bir gelişme zaten. Ekonomi yönetiminin Başbakan Yardımcısı Ali Babacan'ın liderliğinde aynı isimlerden oluşmasının bir başka yararı da, sağlanan başarı hikayesinin temel faktörlerine hakim oldukları kadar karşı karşıya bulunulan sorunlara da vakıf bulunmaları. Bu durum, onları, bunca kriz mağduru ülkenin belirsizliğe sürüklediği küresel ve kaos içindeki bölgesel konjonktürde bulunduğumuz görece rahatlığın coşkusundan ve gereksiz böbürlenmelerden uzak tutuyor. Babacan'ın geçen hafta sonundaki açıklamaları da bu olgunluğu yansıtıyor.

Sorunlar ve avantajlar

Karşı karşıya olduğumuz temel sorunları herkes biliyor. Başta yapısal karakter taşıyan cari açık ve onun en önemli bileşeni dış ticaret açığı olmak üzere işsizlik, elverişsiz üretim maliyetleri, talep ısınması ve her zaman nüksetme tehlikesi bulunan eski dostumuz enflasyon. Bu görünür sorunların arka planında da verimlilik, iç tasarruflar, kayıtdışı, eğitimin işlevselliği ve kalitesi, vergi sistemi ile ilgili yetersizlikler var.

Buna karşılık, daha önce sürüklediğimiz ve kendi kusurlarımızdan kaynaklanan kriz ortamlarıyla kıyaslanmayacak kadar dayanıklı ve dengeli bir ekonomiye sahibiz. Sağlamlığımızı koruyan bankacılık sistemi, özenle sürdürülen bütçe dengesi, makul düzeylerdeki faiz oranları ve esnek kur sistemi canlı bir ekonomik aktiviteyi ve büyümeyi destekliyor.

Üstelik bize görece bir avantaj sağladığını hep vurguladığımız küresel belirsizliğin devamı aynı zamanda düşük faizlerin, dolayısıyla para bolluğu ve ucuzluğunun devamı anlamına geldiğinden dış konjonktürün desteği de sürüyor. Ayrıca son zamanlarda ödemeler dengesinde kaynağı açıklanamayan ve net hata noksan olarak tanımlanan sermaye girişlerinde ciddi bir artış var ki istikrar kaybeden orta doğudan cazibe merkezi olarak görülen ülkemize bir yönelişin işareti olabileceği düşünülüyor. Nihayet ithalat ve talep artışına bağlı dolaylı vergi tahsilatının sağladığı mali istikrar, bir de vergi affının sağlayacağı üç yıla yayılmış kaynak girişiyle pekişmiş durumda.

Maliye politikasında sıkılaştırma önerisi

Haklı olarak tedbirli davranmak isteyen kamu yönetiminin birinci önceliği iç talebin kontrolüne verdiği anlaşılıyor. Enflasyon tehlikesinin pek yakın görülmemesi nedeniyle otoritelerin tutumuna hızla büyüyen cari açığın ve öne alınmayan ithalat talebinin yol açtığı, bu nedenle cari açığı daha da azdıracak faiz artışı yerine kredi hacminin

kısıtlanması gibi başka para politikası tedbirlerine yöneldiği, ama bunların da yeterince etkili olmadığı da biliniyor. Bu nedenle maliye politikası araçlarının da devreye sokulması bir süredir tartışılıyor. Biz de Haziran ayından beri bu konuya değiniyoruz.

Fatih Özatay'ın, ekonominin soğutulması bağlamında en rasyonel tedbirin vergi artışları yoluyla sıkı maliye politikası olacağını öneren Radikal'deki 16 Temmuz tarihli yazısı, konuyu bir kez daha ele almanın yararlı olacağını hatırlattı. Özatay'ın ifadesiyle hastalığın tedavisi uzun vadeli yapısal tedbirler ise de kısa vadede kanamayı durdurmak böyle sağlanabilir. Acaba öyle midir ?

Öncelikle sıkı maliye politikasından ne anlamak gerektiğini açıklığa kavuşturmak gerek. Kasıt mali disiplinin tavizsiz uygulanması ise bir yandan kamu harcamalarının kontrol altında tutulması, diğer yandan bunların finansmanının vergi hasılatı artışlarıyla karşılanması sözkonusu. Sıkılaştırmanın vergi bacağına bir başka çağrışım da talebi sınırlamak için vergi oranlarının, özellikle de mal ve hizmetler üzerinden alınan dolaylı vergi oranlarının artırılması. Ancak bu alternatif problemlidir; çünkü bu yönden dolaylı vergilerin payı itibariyle sınıra dayanmış arızalı bir vergi sistemimiz var, üstelik bu yolun enflasyonist sonuçları olacak. Dolaysız vergilerde ise sorun oran artırma değil, vergi tabanının yani mükellef kitlesinin genişletilmesi. Ayrıca yatırım hevesinin ve büyümenin olumsuz etkilenmesi muhtemel.

Kalıcı çözüm sistemik reformda

Yani maliye politikası bağlamında esas yapılacak iş, eninde sonunda küçültülmesi zorunlu cari açığın yol açacağı vergi kaybını da kalıcı bir şekilde telafi edebilecek ve kamu finansmanını kontrol dışı konjonktür koşullarına bağlı kalmaktan kurtaracak sistemik nitelikte bir Gelir Vergisi reformunun biran önce hayata geçirilmesidir. Kayıtdışının azaltılması ile de yakından bağlantılı olan ve sistemin, vergi dışı kalmış potansiyeli kavrayacak şekilde dönüştürülmesini gerektiren bu reform, yapısal karakter taşısa da, uzun süredir hazırlıkları yapıldığı ve psikolojik etkileri olacağı için, bir yıl sonra (geçici vergi nedeniyle) sonuçları alınabilecek bir adım olacaktır. Vergi affının sağladığı ek kaynak, bunun için ideal bir destek unsuru işlevi görecektir.

Yeri gelmişken konjonktür ve para politikaları kadar maliye politikalarını da daha detaylı tartışmanın zamanıdır diye düşünüyorum. Bu arada vergi denetimi örgütlenmesinde son yapılan değişikliğin bir reform sayılıp sayılamayacağı, reform için gerekli olan vergi uygulamasında nitelik ve etkinlik sıçramasına nasıl ulaşılacağı da tartışmaya dahil edilmelidir.